

11. 9. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhovor s Petrem Sprinzem

Mgr. Petr Sprinz, Ph.D., LL.M., counsel a vedoucí restrukturalizační praxe Allen & Overy.

V rozhovoru jsme zhodnotili uplynulý "koronavirový" půlrok z pohledu restrukturalizační praxe, dále jsme se zeptali, jak na tuto situaci reagoval zákonodárce a zdali mělo být něco jinak. Také jsme mluvili o tom, zda mimořádné moratorium splnilo účel, co bychom dále poradili podnikatelům do příštích období a mnoho dalšího.

Jste specialistou na restrukturalizace a insolvence. Je za námi, řekl bych, takový první koronavirový půlrok. Nevíme, kolik těch půlroků nebo roků ještě před námi bude. Jak byste popsal tu situaci, která tady v březnu nastala, a vlastně jak byste zhodnotil ten půlrok, který je za námi, z pohledu vaší praxe?

Minulé roky jsme se setkávali s kolegy odborníky na restrukturalizace a insolvence s tím, že již patrně brzy přijde ona pomyslná ekonomická turbulence. Témata konferencí byla ticho před bouří a podobně. Všichni asi věděli, že růst nebude trvat věčně. Nikdo asi nečekal, že přijde tak dramatický pád. To, čeho jsme se dočkali, bylo velmi ojedinělé, naprosto bezprecedentní. V zásadě se zavřela ekonomika nebo značným způsobem zbrzdila na dobu 8 až 10 týdnů. Toto omezení může představovat číselně potenciálně až 15 % či 20 % disponibilní časové kapacity vyrábět nebo jinak vytvářet přidanou hodnotu. Postupně, jak se zavřely dveře jednotlivých obchodů a jiné provozovny, začali volat klienti s tím, že čelí zatěžkávací zkoušce. Ray Dalio, americký investor, v podstatě shrnul, že pandemie přinesla díru v cash-flow a v bilanci. Celá řada subjektů měla rozpočtové rezervy, počítala s potenciálními výpadky. Nicméně to, co nastalo, bylo dosud nečekané a bylo třeba na to reagovat.

Zákonodárce nám nějak reagoval. Jestli můžu stručně poprosit, jestli byste zhodnotil, jak reagoval a jestli, a vím, že po bitvě bývá každý generál, ale jestli pohledem, který činíme dnes 1. září, záměrně říkám to datum, protože je důležité i pro to, o čem se budeme bavit dál, reagoval správně nebo mohl reagovat jinak?

Jak naznačujete, dnes - prvního září, kromě toho, že je první školní den, je současně první den, kdy je možné opětovně podat insolvenční návrhy. Zákonodárce přijal celou řadu různých opatření. Z fiskálního pohledu se jednalo o nastartování různých programů, které měly za cíl napumpovat peníze do ekonomiky a zaplnit ony pomyslné díry v cash-flow a bilanci. Jestli se to podařilo, tu více, tu méně, to nechám spíše stranou. Z legislativního pohledu Ministerstvo spravedlnosti reagovalo rychle. Se členy legislativní komise jsme diskutovali možná legislativní řešení. Výsledkem byl takzvaný Lex Covid justice, který v zásadě stojí z pohledu insolvence na třech pilířích.

Prvním krokem bylo uvolnit ruce managementu společností, které čelily finančním problémům. Uvolnění spočívalo především v tom, že se suspendovala povinnost podat na sebe insolvenční návrh. Opatření bylo motivováno tím, aby management řešil primárně konstruktivně zaměřené, nikoli defenzivní úkoly. Aby se nezabýval primárně tím, zda již nastal okamžik, kdy má podávat insolvenční návrh či nikoli. Jak se zavřely dveře jednotlivých provozoven, celá řada zákazníků přestala platit. Podnikatelé pečlivě procházeli, které pohledávky hradit, aby se nedostali do

platební neschopnosti a současně zachovali maximálně funkční provoz.

Druhý pilíř bylo suspendování práva věřitelů podat insolvenční návrh. To představuje dosud nevídané omezení věřitelů. Cílem bylo zabránit potenciálně zneužívajícím insolvenčním návrhům.

Třetím pilířem bylo zavedení mimořádného moratoria – institutu podobnému již stávajícímu moratoriu s určitými odlišnostmi. Podnikatelé, u nichž hrozila z důvodu náhlého prodlení realizace zástavního práva nebo exekučního titulu, dostali jakýsi dýchací prostor pro to, aby konsolidovali svoje cash-flow. Podnikatelům jinak mimo jiné hrozilo, že jim věřitel vytrhne z provozu potřebné aktivum soužící jako zástava, což platí zejména v situaci po přijetí nového občanského zákoníku, kdy je postup mnohem a kratší mimo režim soudního řízení.

Když jsem si dneska ráno vzal hromádku dnešních novin, tak v podstatě téma titulních stran je mimořádné moratorium. Splnilo účel? Jak bylo využíváno?

Když jsme v pracovní komise diskutovali, jaký bude účel a postavení mimořádného moratoria, osobně jsem očekával, že bude mnohem více využíváno. Využití patrně nakonec „omezilo“ přijetí zákona, který dlužníkům umožnil, aby ve vztahu k určitému portfoliu svých dluhů požádali o odklad splátek. Řada subjektů tak byla zproštěna povinnosti dočasně hradit jinak splatné dluhy. Tento jakýsi odklad, myslím, vedl i k tomu, že mimořádné moratorium nebylo tolik zapotřebí. Finanční zátěž se odsunula v čase. Nemalé množství podnikatelů využilo příležitosti, takže se ona dotčená portfolia dluhů stanou splatnými až v navazujících měsících. Dle statistiky České národní banky bylo takto zřejmě bohatě přes 200 miliard korun dluhů odsunuto v čase.

Dle dosud dostupných údajů společnosti Surveilligence bylo podáno přes 50 návrhů na mimořádné moratorium. Celá řada z nich byla přitom podána až v posledních dnech - posledním dnem možnosti využití mimořádného moratoria byl poslední srpnový den. Diskutuje se, proč tolik podnikatelů čekalo na poslední dny. Důvodem je patrně kombinace faktorů. Do dnešního dne bylo omezené právo podat věřitelské návrhy. Bylo-li mimořádné moratorium vyhlášeno, věřitelé sice dnes již mohou podávat insolvenční návrhy, nicméně insolvenční soud nemůže po dobu trvání moratoria rozhodnout o úpadku. Podnikatelé, kteří se nutně nepotřebovali bránit realizaci zástavního práva a exekuci v prvních týdnech pandemie, tak získávají podáním návrhu později delší prostor dohodnout se s věřiteli.

Realitou z pohledu ekonomického kontextu nicméně je že těm podnikatelům, kterým se nepodařilo dohodnout se svými věřiteli v průběhu letních měsíců, se šance dohodnout se spíše s přibývajícím časem zmenšuje. Zpravidla se totiž finanční zátěž prohlubuje a neklesá. To samozřejmě nevylučuje, že řada podnikatelů, kteří využili návrhu na vyhlášení mimořádného moratoria, má legitimní zájem dostat se z úpadku.

Jedním z možných způsobů je nalézt řešení ve formě externího financování či vstupu zahraničního nebo lokálního investora. Posledně řečené je nicméně v tomto období ztíženo. Celá řada vlastníků žije v „před-covidových“ hodnotách a valuacích, zatímco potenciální kupující se dívají na investici z pohledu značné nejistoty, která nastala ve většině oblastech ekonomického segmentu.

Je 50 hodně nebo málo?

Já si myslím, že 50 je relativně malé číslo oproti mému původnímu předpokladu. Čekal jsem, že nápad bude větší. Využití bylo zřejmě utlumeno přijetím diskutovaných souvisejících pravidel.

Co se bude dít dál? Co byste poradil podnikatelům?

Patrně hlavní radu, kterou bych dal podnikatelům, je přistoupit k aktivnímu řešení potíží, pokud možno informovaně a s řádnou péčí. Pandemie a přijatá opatření vytvořila bohužel obrovskou vlnu nejistoty. Podnikatelé, management nemohou plně předvídat, co vše může v následujících měsících následovat. Podnikatelé by však neměli čekat na to, zda se objeví pomoc zvenčí, ať už ve formě fiskální podpory či jiných kroků. Byla přijata řada opatření, která chrání podnikatele či management. Opatření nebudou trvat věčně. Musíme se bohužel na konci dne podívat, jaké jsou dopady. Celá řada subjektů se za poslední měsíce zatížila dluhy. Této zátěži je třeba objektivně čelit. Řešení nenajdeme tím, že budeme znovu a znovu hledat další zdroje financování. Je třeba odborně posoudit, jestli nejsou prostory pro úspory, jestli není příležitost pro nového investora nastartovat část byznysu, najít synergie apod. Jinak budeme mít na trhu celou řadu tzv. korporátních zombies. Jedním z řešení je nakonec i vyjednávání s věřiteli, jakožto potenciálně levnější cesta řešení vypořádání finanční angažovanosti oproti formálnímu soudnímu procesu. A z tohoto pohledu v budoucím roce může snad podat pomocnou ruku nová právní úprava preventivní restrukturalizace.

Můžete nám ji představit?

Jistě - preventivní restrukturalizace by měla být novým nástrojem pro životaschopné podnikatele, kteří se snaží najít mimoinsolvenční řešení svých finančních problémů. Typicky cílí na podnikatele, kteří nejsou v úpadku, kteří nicméně očekávají, že pokud by se nepřijala opatření, tak v úpadku s největší pravděpodobností mohou skončit. Preventivní restrukturalizace v podstatě je, dá se říct, určitý nástroj podobný předjednané reorganizaci s tím, že je méně formální a měl by být maximálně opřen o dohodu.

Ani dnes se nebrání, aby podnikatelé řešili finanční potíže na základě jednání s věřiteli. V naší praxi to častokrát vidíme. Zastupujeme buďto individuální věřitele nebo skupiny věřitelů, kteří se snaží nalézt řešení s podnikatelem na tom, aby restrukturalizovali úvěrovou angažovanost. To může spočívat především v odkladu splátek, snížení angažovanosti, řešení otázky zajištění, ve vstupu nového investora, eventuálně za určitých podmínek dokonce v poskytnutí nového financování zpravidla se současným přijetím různých restrukturalizačních opatření. Problém nicméně je, že aktuálně nemáme legislativně zakotvenou mimosoudní restrukturalizaci.

Vyjednávání s věřiteli je možné dnes torpédovat ze strany individuálních věřitelů. Panuje současně nejistota ohledně celé řady různých aspektů. Typicky, jestli je možné následně napadnout nové financování, jestli nedochází ke zvýhodňování věřitelů a zda následně insolvenční správce v případě neúspěchu nenapadne určitá právní jednání. Existují tak další související daňové otázky.

Napadají mě v téhle souvislosti dva dotazy. První, zdali máme zahraniční úpravu, kterou se lze inspirovat při zavádění tohoto institutu do českého práva? A druhý, možná prostší dotaz, jestli není pro toho ohroženého podnikatele snazší přemístit své sídlo v rámci EU do jiné členské země za účelem nalezení vhodnější právní úpravy té preventivní restrukturalizace, než je v Čechách, protože když vám položím otázku, kdy ji můžeme očekávat, tak to bude věštění z věstecké koule.

Tak co se týče toho časového rámce - v rámci komise Ministerstva spravedlnosti, kde jsem jedním z externích členů, poslední týden intenzivně jednáme o jednotlivých aspektech předjímaného zákona. Aktuálně se předpokládá, že návrh zákona by mohl vstoupit do připomínkového řízení již v průběhu tohoto roku. Preventivní restrukturalizace vychází z evropské směrnice, kterou je třeba implementovat v zásadě příští rok.

Co se týče inspirace zahraničními právními řády, některé z evropských zemí již mají dosud zavedené prostředky blízké preventivní restrukturalizaci. Dlouhodobým příkladem je především tzv. scheme od arrangement z Velké Británie. Jde o celkem populární nástroj, jak pokud možno co nejrychleji restrukturalizovat finanční angažovanost. Tím, jak se diskutovalo o brexitu, tak se tématu preventivní restrukturalizace snažily některé státy dobře využít, aby se staly v souvislosti s brexitem novým jakýmsi hubem pro restrukturalizaci. Cílem bylo zatraktivnit právní prostředí. Zářným příkladem je Nizozemí, které již záhy po přijetí směrnice představilo konkrétní návrh paragrafovaného znění nové právní úpravy preventivní restrukturalizace. Nizozemí těží velkých výhod i díky tomu, že má kultivované prostředí plné odborníků, je stabilním centrem businessu.

A co se týče přesunu sídla, tak to je již nyní tématem v souvislosti s insolvenčním řízením, jakožto formálním řešením úpadku. Osobně se snažím o přesun sídla neobávám. Je to v zásadě nevyhnutelná součást společného trhu se zachováním odlišností právního prostředí. Podnikatelé se přirozeně se dívají, jestli nenajdou vhodnější místo pro řešení finančních těžkostí v jiném členském státě. Již nyní hledání rozdílů v právních úpravách představuje agendu, kterou jako restrukturalizační odborníci v kanceláři řešíme. Srovnáváme, jaké je postavení jednotlivých věřitelů v různých jurisdikcích, jaké jsou možnosti a jestli skutečně je potenciál využít kvalifikované aspekty jednotlivých právních úprav. Současně existují pojistky proti zneužití – ty by měly být nastaveny i v rámci preventivní restrukturalizace.

Jaké jsou možnosti podnikatelů do té doby, když nelze nalézt ten plný souhlas, než bude přijata úprava preventivní restrukturalizace?

Pokud není možné dosáhnout řešení mimo rámec insolvenčního řízení, tak se nabízí využít již dnes dostupný nástroj, a to řízenou předjednanou reorganizaci. Ta spočívá v tom, že s podporou zajištěných a nezajištěných věřitelů dlužník předloží reorganizační plán obsahující předpokládaná opatření. Výhodou je, že tento postup dokáže zkrátit relativně i tak dlouhý proces insolvenčního řízení. Patrně větším praktickým přínosem je, že předjednaná reorganizace vysílá signál důvěry obchodním partnerům. Dodavatelé i zákazníci dlužníka mohou vnímat, že je dána shoda s věřiteli na řešení.

Bohužel, klíčovým úskalím je, že management si nutnost řešit problémy uvědomí bohužel až příliš pozdě. Ze statistických dat VŠE, vyplývá, že návrhy na reorganizaci jsou podávány i několik let po nastolení stavu úpadku. Za daných okolností se tak často podnikatel bohužel již dostal do takových finančních potíží, že není schopen udržet cash-flow, zajistit si provozní financování, anebo získat zpět důvěru ze stran svých zákazníků, odběratelů nebo i zaměstnanců.

Co rozhoduje při té volbě využití jednotlivých možností na straně dlužníka a věřitele, a je něco, co může ovlivňovat ve větší či menší míře jejich úspěšnosti?

Klíčovým je zavčas čelit neblahému vývoji – sledovat stav hospodaření a jeho výhled, uvědomit si potíže a reakce na ně. V tomto ohledu je klíčová i ochota dohodnout se s věřiteli. Vůle věřitele se dohodnout může být i odvislá od toho, do jaké míry je podnikatel aktivní a zda se může opřít o dostatečně kvalifikovaný management. Výběr vhodného nástroje ovlivní také jeho veřejnost. Insolvenční řízení je veřejně dostupné, každý může sledovat doslova online, co se děje. Veřejnost řízení tak může narušit důvěru trhu v podnikatele. Mimosoudní řešení je proto v tomto ohledu levnější a efektivnější. Velký vliv má v dané souvislosti i míra nezbytné ingerence soudu v rámci řešení – čím větší ingerence je třeba ze strany soudu, tím menší je obecně pravděpodobnost, že to řešení na konci dne bude úspěšné. Pokud je třeba si vynucovat ze strany soudu vynucovat přes

nevoli věřitelů, tak se šance úspěšně se restrukturalizovat a dosáhnout finálního nového začátku zřejmě menší. To bude platit i v souvislosti s novou úpravou preventivní restrukturalizace.

Náš rozhovor se pomalu přiblížil ke konci. Je něco, co byste chtěl říct jako závěrečné shrnutí?

V našem českém prostředí jsme bohužel častokrát zbytečně negativní a kritičtí. Proto bych chtěl zakončit náš rozhovor pozitivně, především pochvalou a poděkováním zejména pracovníkům Ministerstva spravedlnosti, kteří od nástupu pandemie byli velmi aktivní; dny i noci, víkendy, řešili jednotlivé problémy, jak nastavit právní řád tak, aby pokud možno efektivně reagoval na problémy, kterým jsme čelili. Nalézt řešení není jednoduché a jsem velmi vděčný, že mohu být součástí diskuse ohledně implementace směrnice o preventivní restrukturalizaci. Když sedíme s ekonomy a řešíme jednotlivé problémy, živá debata nad jednotlivými instrumenty mi ukazuje, že čelíme komplikovanému tématu, který má potenciál přepsat stávající insolvenční prostředí. Závěrem bych také rád popřál všem hlavně pevné zdraví v tomto nelehkém období.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)
- [Náš náskok byl v odhodlání a ochotě riskovat](#)
- [Na co se zaměřoval úřad pro ochranu osobních údajů při své kontrolní činnosti v roce 2020?](#)
- [„Co nás čeká v právu ICT v roce 2021“](#)
- [Rozhovor s Petrem Sprinzem](#)
- [Odborný seminář: Závazky v novém občanském zákoníku](#)
- [Odborný seminář: Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v novém občanském zákoníku](#)
- [Chambers Europe 2012: PRK Partners oceněna za nejlepší klientské služby](#)
- [Nataša Randlová prominentním právníkem Chambers Europe](#)
- [Ocenění soutěžněprávního týmu advokátní kanceláře Schönherr](#)
- [Advokátní kancelář KŠB byla oceněna jako nejlepší národní právní firma v ČR](#)